

Grafų Tiškevičių šeimos istorinis ir kultūrinis palikimas – Biržų muziejuje

Antanas SEIBUTIS

„Kur Lietuvoje tik benuvažiuoji, visur susiduri su Tiškevičiais“, – šie Biržų muziejų apsilankiusios didelės turistų grupės iš Kauno vadovės žodžiai tik patvirtina, kad 2008, balandžio 25 dieną, „Sėlos“ muziejuje pristatyta ilgalaikė paroda „Praeities ir dabarties gija. Biržų grafų Tiškevičių meninis palikimas“ skirta Biržų grafų Tiškevičių kultūriniam ir meniniam palikimui, yra svarbus kultūrinis faktas tiek Biržuose, tiek ir Lietuvoje.

Edukacinis užsiėmimas parodoje „Praeities ir dabarties gija. Biržų grafų Tiškevičių meninis palikimas“

Historic and Cultural heritage of the Counts Tiškevičiai in the Biržai Museum

Antanas SEIBUTIS

The publication presents the long-running exhibition “The Past and the Present. Artistic Heritage of the Counts Tiškevičiai”, which was opened in the Biržai Regional Museum “Sėla” on 25 April 2008. The exhibition was designed in memory of the cultural and artistic heritage of the counts Tiškevičiai.

Today various Lithuanian museums and libraries count for about 412 pieces of art and archaeological findings from the collections of the Biržai counts Tiškevičiai. Other creations are exhibited in other museums of the world and secured in the personal collections. The National M.K.Čiurlionis Art Museum provided 106 items to the above exhibition, the Lithuanian Art Museum – 12 works, the Lithuanian National Museum – 6 and the Samogitian “Alka” museum – 3 works of art. Nearly the entire Egyptian collection of the count Tiškevičius, one of the most famous collectors of the 19th century, was brought to Biržai from the National M.K.Čiurlionis Art Museum. A separate part of the exposition in the Biržai Regional Museum is designed specially for the counts Tiškevičiai. The exhibition consisting of items belonging to major Lithuanian museums, highlights the contribution of this respectable family to the Lithuanian history, art, culture and science.

Ivairiuose Lietuvos muziejuose, bibliotekose dabar priskaičiuojama 412 dailės kūrinių ir archeologijos radinių iš Biržų grafų Tiškevičių rinkinių. Šiai parodai 106 eksponatus pateikė Nacionalinis M. K. Čiurlionio dailės, 12 – Lietuvos dailės, 6 – Lietuvos nacionalinis ir 3 – Žemaičių „Alkos“ muziejai.

► Grafams Tiškevičiams yra skirta atskira Biržų krašto muziejaus „Sėla“ ekspozicijos dalis. Ši paroda, sudaryta iš Lietuvos didiesiems muziejams priklausančių daiktų, tik dar labiau paryškina garbingos šeimos indėlį į Lietuvos istoriją, meną, kultūrą, mokslą.

► Parodos pristatymą muzikos garsais pradėjo jaunieji smuikinkai leva, Ugnė, Rokas, vadovaujami mokytojos Violetos Sabonienės. Muziejaus direktorius G. Butkevičius pristatė parodos kuratorių: M. K. Čiurlionio dailės muziejaus darbuotojus, Taikomosios dailės skyriaus vedėją dr. Aldoną Snitkuvienę ir muziejaininką, doktorantą Tada Rutkauską.

► Parodos „siela“ dr. A. Snitkuvienė trumpai apžvelgė grafų Tiškevičių šeimos meno vertybes, esančias keliuose Lietuvos muziejuose, Biržų katalikų bažnyčioje, Astravo dvare – jų Lietuvoje priskaičiuojama daugiau nei 400, o didelė dalis yra pasklidusi po viso pasaulio muziejus, asmenines kolekcijas.

► Naudodama multimediją dr. A. Snitkuvienė apžvelgė Biržų Tiškevičių giminės atstovus, papasakojo apie meno vertybių paieškas, kartais turinčias ir įdomesnį siužetą ar netikėtą rakursą. Pavyzdžiui, parodoje eksponuojamas vieno iš Biržų Tiškevičių šakos pradininko pulkininko Mykolo Tiškevičiaus (1761–1839) portretas. Jį dr. A. Snitkuvienė aptiko Lietuvos dailės muziejuje Vilniuje, tik kažkodėl buvo manoma, kad jame pavaizduotas

Konstantinas Tiškevičius. Istorinė tiesa buvo atstatyta.

► Plačiau prelegentė papasakojo apie svarbiausius parodos eksponatus ar su jais susijusius istorinius įvykius: Lenkijos–Lietuvos karaliui Augustui II priklausiusį veidrodį, Mykolo Tiškevičiaus (1828–1897) dvaro Gorodoke prie Minsko interjerą, to paties grafo su broliu 1858 m. prie Vilniaus surengtą medžioklę Rusijos carui Aleksandriui II, plačiai aprašytą „Kurier Wilenski“ ir pavaizduotą J. K. Vilčinskio „Vilniaus albume“.

► Dr. A. Snitkuvienė nušvietė grafo Alfredo Tiškevičiaus meno vertybių kolekcijos kelią XX a. pradžioje, jos klajones po Minską, Kauną, 1930 m. surengtą aukcioną ir Švietimo ministerijos nupirktus 16 paveikslų dabartiniam M. K. Čiurlionio muziejui, kurių daugumą ir gali pamatyti kiekvienas biržietis ar miesto svečias šioje naujoje parodoje. Į Biržus neatkeliavo tik garsiojo dailininko Rubenso paveikslas „Nukryžiuotasis“, esantis nuolatinėje ekspozicijoje Kaune.

► Užtat į Biržus buvo atvežta beveik visa grafo M. Tiškevičiaus, vieno garsiausių ir didžiausių XIX a. pasaulio kolekcininkų, egiptietiška kolekcija, kuri, kaip sakė pati dr. A. Snitkuvienė, buvo paimta iš pastovios muziejaus ekspozicijos. Kolekciją pristatė kitas parodos kuratorius Tadas Rutkauskas, su humoru pastebėjęs, kad, „nors skaičiumi ši parodos dalis yra gausiausia, bet užima labai nedidelį plotelį, nes ją sudaro nedideli daiktai: dievų, paukščių, gyvūnų, drugelių statulėlės, įvairūs amuletai, skarabėjai – senovės egiptiečių šventais laikyti vabzdžiai, sieti su dievu Ra“.

► T. Rutkauskas plačiau papasakojo apie grafo M. Tiškevičiaus kelionę po Egiptą 1861–1862 m., kurios metu ir buvo įsigyta egiptietiška kolekcija. Į Lietuvą pateko tik nedidelė jos dalis, nepasiekė nė viena suaugusio žmogaus mumija, tik dvi nedidelės vaikiškos mumijos, kurios irgi yra demonstruojamos šioje parodoje. Tiesa, prelegentas šiek tiek nuliūdino ir esamus, ir būsimus egzotikos mėgėjus, išduodamas „paslaptį“, kad šiuolaikinėmis technikos priemonėmis yra nustatyta, jog mumijos yra falsifikatai.

► Po rajono mero R. Ramono, muziejaus direktoriaus G. Butkevičiaus, rinkinių saugotojos J. Kriščiūnienės, kitų biržiečių sveikinimų ir gėlių, pačių dr. Aldonos Snitkuvienės ir Tado Rutkausko atsakomųjų padėkų visi susirinkusieji buvo pakviesti „kartu keliauti į Senovės Egiptą ir į Biržų Tiškevičių rinktą lobyną“.

► Beje, remdamasis šia paroda, Tadas Rutkauskas parengė edukacinę programą moksleiviams „Paslaptingas Egiptas“, daktarė Aldona Snitkuvienė siūlo pažvelgti į grafų Tiškevičių šeimos paveldą programoje „Pro dinaminąjį stiklą“.

► Istorines sąsajas, Biržų ryšius su kitais, nuo Biržų gana nutolusiais regionais, jau buvo galima pasitikrinti kitą dieną po parodos atidarymo, bendraujant su iš Palangos atvykusiais mokytojais. Besišnekant iškilo klausimas – koks ryšis sieja Biržų Tiškevičius ir gerai Lietuvoje žinomą 1913 m. gimusį grafą Alfredą Tiškevičių, Palangos miesto garbės pilietį, padovanojusį Palangai Gintaro muziejaus rūmus ir dalį taip nelaimingai sudegusio (gal padegto) kurhauso.

► Šiek tiek pasiknaisiojus geneologijoje, istoriniuose šaltiniuose, galima palangiškiams drąsiai atsakyti – grafas Alfredas Tiškevičius yra Biržų Tiškevičių šakos pirmojo grafo Mykolo Tiškevičiaus proprovaikaitis. ■

Parodos kuratoriai dr. Aldona Snitkuvienė ir Tadas Rutkauskas.

„Sėlos“ muziejaus archyvo nuotr.